



การพัฒนาท้องถิ่น : นวัตกรรมและกลยุทธ์ใหม่*

LOCAL DEVELOPMENT: INNOVATION AND NEW STRATEGIES

พระปราโมทย์ พุทธธมโม (แซ่ลี)

Phra Pramot Buddhadhammo (Saelee)

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

Corresponding Author E-mail: pramot00009@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนาท้องถิ่น : นวัตกรรมและกลยุทธ์ใหม่” ผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาท้องถิ่นมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างความก้าวหน้าและความผาสุกในระดับจุลภาค โดยมุ่งเน้นการเสริมสร้างขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อยกระดับอนาคตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย แนวทางที่ทันสมัยไม่เพียงแต่เน้นการสร้างงานและการแข่งขันทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังให้ความสำคัญกับการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งผ่านการมีส่วนร่วมทางสังคม ความเชื่อมโยง และความภาคภูมิใจในชุมชน ปัจจุบันการพัฒนาท้องถิ่นเผชิญความท้าทายจากบริบทที่ซับซ้อน เช่น การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ โลกาภิวัตน์ และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ซึ่งต้องการกลยุทธ์ที่ปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง กลยุทธ์ใหม่ ๆ ในการพัฒนาท้องถิ่นประกอบด้วย การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายระหว่างภาครัฐ ภาคธุรกิจ และชุมชน การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านช่องทางที่หลากหลาย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อการตัดสินใจ การจัดการทรัพยากร และการสื่อสาร การบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และการสร้างขีดความสามารถและทุนมนุษย์ในท้องถิ่น การนำเสนอแนวทางเหล่านี้มุ่งเน้นการพัฒนาท้องถิ่นให้สามารถรับมือกับความซับซ้อนและสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและครอบคลุมสำหรับทุกคน ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและครอบคลุม โดยการพัฒนาท้องถิ่นผ่านการสร้างขีดความสามารถของพื้นที่เพื่อปรับปรุงอนาคตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย และการพัฒนาวิธีใหม่ ๆ อันเป็นนวัตกรรมท้องถิ่นในบริบทของท้องถิ่นเฉพาะ ซึ่งรวมถึงนวัตกรรมเทคโนโลยี สังคม นโยบายและองค์กรทางสังคมด้วย

คำสำคัญ: การพัฒนาท้องถิ่น; นวัตกรรม; กลยุทธ์ใหม่

Abstract

This academic article examined “Local Development: Innovation and New Strategies.” The study found that local development was crucial to achieving progress and well-being at the micro level, focusing on strengthening local capacity to enhance the economic future and quality of life for residents. Modern approaches emphasize not only job creation and economic competitiveness, but also the creation of strong communities through social participation, connectivity, and community pride. Currently, local development faces complex challenges, such as demographic change, globalization, and technological advancements, requiring ongoing adaptive strategies. New strategies for local development include building partnerships and networks between government, business, and communities; promoting

*Received August 28, 2025; Revised September 20, 2025; Accepted September 29, 2025





community participation through diverse channels; applying digital technologies to decision-making, resource management, and communication; integrating sustainability and climate change adaptation concepts; and building local capacity and human capital. These approaches focused on developing local areas capable of addressing complexity and creating a sustainable and inclusive future for all. Policy recommendations to promote sustainable and inclusive local development include building local capacity to improve the economic future and quality of life for residents; and developing innovative local approaches within specific local contexts, including technological, social, policy, and organizational innovations.

Keywords: Local Development; Innovation; New Strategies

บทนำ

การพัฒนาท้องถิ่นเป็นกระบวนการที่มีความสำคัญยิ่งต่อการสร้างความก้าวหน้าและความผาสุกในระดับจุลภาค โดยมีเป้าหมายหลักในการเสริมสร้างขีดความสามารถของพื้นที่ที่กำหนดไว้ ซึ่งมักจะเป็นเทศบาลหรือภูมิภาค เพื่อยกระดับอนาคตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย แนวทางที่ทันสมัยในการพัฒนาท้องถิ่นนั้นครอบคลุมมากกว่าเพียงแค่การสร้างงานและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ แต่ยังให้ความสำคัญกับประเด็นสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีชีวิตชีวา เช่น การมีส่วนร่วมทางสังคม ความเชื่อมโยงทางสังคม และความภาคภูมิใจในชุมชน เพื่อให้ผู้อยู่อาศัยทุกคนสามารถเข้าถึงโอกาสและมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้

แนวทางพัฒนาท้องถิ่นแบบเดิมจากงานศึกษาหลายชิ้นในไทย พบปัญหาหลักหลายอย่าง เช่น 1. การพึ่งพิงเงินอุดหนุนจากส่วนกลางมากเกินไป และมีความสามารถสร้างรายได้เองต่ำ (Own Revenue) ซึ่งทำให้ท้องถิ่นมีความเป็นอิสระทางการเงินต่ำ และเมื่อเงินอุดหนุนเปลี่ยนแปลงหรือถูกลด จะกระทบต่อการดำเนินโครงการ 2. ความไม่เท่าเทียมของรายรับขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Laos) ระหว่างภูมิภาค เช่น ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีรายรับต่อหัวต่ำสุดจากทุกแหล่ง และได้รับเงินอุดหนุนจากรัฐบาลน้อยและไม่สอดคล้องกับหลักวิชา 3. ขาดการบูรณาการและการถ่ายโอนอำนาจ/หน้าที่กับทรัพยากรที่เพียงพอ แม้จะมีกฎหมายกระจายอำนาจ แต่การปฏิบัติจริงยังถูกจำกัดด้วยข้อจำกัดด้านงบประมาณ กฎหมาย และบุคลากร (Pumkaew & Chamrap, 2019)

สอดคล้องกันกับงานวิจัย “Occupational Income Inequality of Thailand: A Case Study” วิเคราะห์ข้อมูลมากกว่า 12 ล้านครัวเรือน พบว่ามีความเหลื่อมล้ำทั้งแบบทั่วไป (Gini Coefficient) และความเหลื่อมล้ำตามอาชีพ (Network Density) โดยเฉพาะจังหวัดในภาคที่ไม่ใช่อุตสาหกรรม มีอัตราความเหลื่อมล้ำทางอาชีพสูง แม้ว่าค่า Gini โดยรวมจะไม่สูงมากในบางจังหวัด นอกจากนั้นจากรายงาน “Bridging the Gap: Inequality and Jobs in Thailand” พบว่าในปี 2021 ค่า Gini ด้านรายได้ของประเทศไทยอยู่ที่ประมาณ 43.3% ซึ่งถือว่ายังอยู่ในระดับสูงเมื่อเทียบกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก สำหรับในงาน “Local Finance: Financial Resources Problem in Thailand” พบว่าในปีงบประมาณ 2016 ท้องถิ่นหลายแห่งมีรายได้หลักมาจากเงินโอน/เงินอุดหนุน และรายรับที่จัดเก็บเองมีสัดส่วนน้อย นอกจากนี้ รายรับเฉลี่ยต่อหัวในภูมิภาคตะวันออกเฉียงเหนือต่ำกว่าในภูมิภาคอื่น ๆ อย่างมีนัยยะ และสุดท้ายงานศึกษาการพึ่งพาและการไม่เท่าเทียมของภูมิภาคด้านความยากจน เช่นการศึกษาล่าสุดโดย Gómez-Méndez & Amornbunchornvej (2024) พบว่า ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางตอนบน มีระดับรายได้ การศึกษารวมทั้งการออมต่ำกว่าภาคกลาง (โดยเฉพาะกรุงเทพมหานครและปริมณฑล) อย่างชัดเจน





ดังนั้นในปัจจุบัน การพัฒนาท้องถิ่นเผชิญกับบริบทที่ซับซ้อนและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แรงกดดันเพิ่มเติมจากการเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์ โลกาภิวัตน์ หรือการถอยห่างจากโลกาภิวัตน์ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ได้สร้างทั้งโอกาสมหาศาลและความเสี่ยงที่จะทำให้บางชุมชนล้าหลังยิ่งขึ้น การทำความเข้าใจถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างสินทรัพย์ภายในท้องถิ่นและแรงผลักดันภายนอกเหล่านี้เป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่ง การพัฒนาท้องถิ่นจึงไม่ใช่กระบวนการที่หยุดนิ่ง แต่เป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีพลวัต ซึ่งต้องการการปรับตัวอย่างต่อเนื่องและกลยุทธ์ที่บูรณาการเพื่อรับมือกับความท้าทายและคว้าโอกาสในอนาคต การพัฒนานโยบายที่ป้องกันอนาคต (Future - Proof) จึงจำเป็นต้องก้าวข้ามแนวทางปฏิบัติแบบเดิม ๆ และแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดการกับความไม่แน่นอนเหล่านี้

การศึกษารุ่นนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสำรวจแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม วิเคราะห์กลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่ถูกนำมาใช้เพื่อส่งเสริมนวัตกรรมในระดับท้องถิ่น ตลอดจนนำเสนอและเปรียบเทียบกรณีศึกษาที่น่าสนใจเพื่อระบุปัจจัยแห่งความสำเร็จ ความท้าทาย และแนวโน้มในอนาคตที่สำคัญ นอกจากนี้ บทความยังจะให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนและครอบคลุม ซึ่งผู้เขียนจะจัดโครงสร้างเป็นส่วน ๆ ดังต่อไปนี้ แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน กลยุทธ์และแนวทางใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่น ก่อนที่จะสรุปและให้ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐาน

นิยามและองค์ประกอบของการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นถูกนิยามว่าเป็นกระบวนการที่มุ่งสร้างขีดความสามารถของพื้นที่เฉพาะ เช่น เทศบาลหรือภูมิภาค เพื่อปรับปรุงอนาคตทางเศรษฐกิจและคุณภาพชีวิตของผู้อยู่อาศัย (Kisman & Tasar, 2014) องค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (OECD, 2014) ได้ขยายความนิยามนี้ โดยเน้นว่าการพัฒนาท้องถิ่นคือกระบวนการสร้างชุมชนที่เข้มแข็งและมีชีวิตชีวามากขึ้น ซึ่งโอกาสทางเศรษฐกิจจะเฟื่องฟู และผู้อยู่อาศัยทุกคนสามารถมีคุณภาพชีวิตที่ดีได้ การพัฒนาท้องถิ่นไม่ได้จำกัดอยู่แค่การสร้างงานและการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเท่านั้น แต่ยังรวมถึงประเด็นสำคัญ เช่น การมีส่วนร่วมทางสังคม ความเชื่อมโยงทางสังคม และความภาคภูมิใจในชุมชน ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการพัฒนาท้องถิ่นที่ทันสมัย

แนวทางแบบองค์รวมในการพัฒนาท้องถิ่นเกี่ยวข้องกับการพิจารณาทั้งผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม โดยมุ่งเน้นว่าพื้นที่หนึ่ง ๆ จะสามารถยกระดับอนาคตทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และโอกาสสำหรับผู้อยู่อาศัยทุกคนได้อย่างไร โดยการใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ท้องถิ่นที่หลากหลาย สินทรัพย์เหล่านี้รวมถึงระบบทักษะท้องถิ่น กลุ่มอุตสาหกรรม และความซับซ้อนทางเศรษฐกิจ นอกจากนี้ โครงสร้างพื้นฐาน “อ่อน” ในท้องถิ่น เช่น ความเป็นผู้นำและทุนทางสังคม ก็เป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย การที่โครงสร้างพื้นฐาน “อ่อน” เหล่านี้ถูกระบุว่าเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จหรือความล้มเหลวของนโยบาย แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาท้องถิ่นที่มีประสิทธิภาพไม่ได้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางเศรษฐกิจ การลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานทางกายภาพ หรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่ยังขึ้นอยู่กับมิติทางมนุษย์และความสัมพันธ์ภายในชุมชนอย่างมีนัยสำคัญ ความเป็นผู้นำที่เข้มแข็งสามารถกำหนดวิสัยทัศน์ร่วมกัน ระดมการดำเนินการร่วมกันและนำทางความท้าทายที่ซับซ้อนได้ ในขณะที่ทุนทางสังคมที่แข็งแกร่งซึ่งมีลักษณะเฉพาะคือความไว้วางใจ การแลกเปลี่ยน และเครือข่ายที่แข็งแกร่ง จะช่วยอำนวยความสะดวกในการทำงานร่วมกัน ลดต้นทุนการทำธุรกรรม และส่งเสริมความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกัน ทำให้ชุมชนมีความยืดหยุ่นและปรับตัวได้ดีขึ้น การขาดหายไปหรือความอ่อนแอขององค์ประกอบเหล่านี้อาจนำไปสู่ความล้มเหลวของนโยบายได้ แม้ว่าจะมีทรัพยากรอื่น ๆ อย่างอุดมสมบูรณ์ก็ตาม ด้วยเหตุนี้ ผู้กำหนดนโยบายจึงควรลงทุนอย่าง





มีกลยุทธ์ในการสร้างขีดความสามารถด้านความเป็นผู้นำในท้องถิ่นและส่งเสริมทุนทางสังคม ซึ่งรวมถึงการสนับสนุนความคิดริเริ่มที่นำโดยชุมชน การอำนวยความสะดวกในการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย และการส่งเสริมโครงสร้างการกำกับดูแลที่ครอบคลุมซึ่งสร้างความไว้วางใจและประสิทธิภาพร่วมกัน การลงทุนเหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างสภาพแวดล้อมที่นวัตกรรมสามารถเจริญงอกงามและผลลัพธ์ของการพัฒนาจะยั่งยืนและเท่าเทียม

นิยามและประเภทนวัตกรรมในการพัฒนาท้องถิ่น

นวัตกรรม หมายถึง สิ่งใหม่ที่สร้างขึ้นมาจากความคิดสร้างสรรค์ ไม่ว่าจะเป็น กระบวนการ ผลิตภัณฑ์ หรือรูปแบบการพัฒนาที่เป็นที่ยอมรับ เพื่อแก้ไขและตอบสนองต่อปัญหาทางสังคม นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) มุ่งเน้นไปที่การแก้ไขปัญหาทางสังคมอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน (Mulgan, 2019) โดยคำนึงถึงบริบทและความต้องการของชุมชน

นวัตกรรมท้องถิ่น ถูกนิยามว่า เป็นกระบวนการของการพัฒนาวิธีใหม่ ๆ และดีกว่าในการทำสิ่งต่าง ๆ ผลลัพธ์ของกระบวนการนี้คือ “นวัตกรรมท้องถิ่น” ซึ่งอาจอยู่ในรูปของเทคโนโลยี องค์กรทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือการจัดโครงสร้างสถาบัน (Prolinnova, 2009) โดยรวมแล้ว นวัตกรรมท้องถิ่นคือการสร้างสรรค์วิธีใหม่ ๆ และปรับปรุงวิธีการทำสิ่งต่าง ๆ เมื่อเทียบกับแนวปฏิบัติที่มีอยู่ในบริบทท้องถิ่นเฉพาะ (Elizabeth Hoffecker, 2018) การทำความเข้าใจนี้ขยายขอบเขตของนวัตกรรมให้กว้างกว่าการประดิษฐ์ทางเทคโนโลยี โดยรวมถึงการเปลี่ยนแปลงในรูปแบบการดำเนินงานทางสังคมและสถาบันด้วย

งานวิจัยชี้ให้เห็นถึงคุณค่าของนวัตกรรมท้องถิ่นต่อเศรษฐกิจกำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ที่นวัตกรรมเกิดขึ้น เนื่องจากนวัตกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการท้องถิ่นเหล่านี้สร้างผลกระทบต่อชีวิตที่มีความหมายสำหรับผู้ใช้ และที่สำคัญกว่านั้น การกระทำของนวัตกรรมมีส่วนช่วยในการสร้างและเสริมสร้างขีดความสามารถของระบบ ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น การที่นวัตกรรมท้องถิ่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างขีดความสามารถของระบบ แสดงให้เห็นว่านวัตกรรมในบริบทท้องถิ่นไม่ได้เป็นเพียงการนำเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ แต่เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ฝังรากอยู่ในบริบทและสินทรัพย์ของชุมชนอย่างลึกซึ้ง การเน้นย้ำถึง “บริบทท้องถิ่นเฉพาะ” และ “ความรู้พื้นถิ่น” (Abdallah, 2025) ในฐานะแหล่งที่มาของนวัตกรรม ชี้ให้เห็นว่าขีดความสามารถในการสร้างสรรค์ที่แท้จริงของการพัฒนาท้องถิ่นนั้นมาจากภายในชุมชนเอง โดยใช้ประโยชน์จากจุดแข็งเฉพาะตัว ภูมิปัญญาดั้งเดิม และโครงสร้างทางสังคมที่มีอยู่ สิ่งนี้แตกต่างจากรูปแบบการถ่ายทอดเทคโนโลยีแบบเดิม ๆ โดยเน้นว่านวัตกรรมสามารถเกิดขึ้นได้ในรูปแบบขององค์กรทางสังคมและเศรษฐกิจ หรือการจัดโครงสร้างสถาบัน ดังนั้น การส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่นจึงหมายถึง การเสริมสร้างศักยภาพของคนในท้องถิ่นให้สามารถระบุปัญหาและร่วมกันสร้างสรรค์โซลูชันที่เหมาะสมกับวัฒนธรรมและบริบทของตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของผลลัพธ์ที่สูงขึ้น นโยบายที่มุ่งส่งเสริมนวัตกรรมท้องถิ่นจึงควรให้ความสำคัญกับความคิดริเริ่มจากฐานราก การออกแบบที่มีส่วนร่วม และการรับรู้และให้คุณค่าแก่ระบบความรู้ท้องถิ่นและภูมิปัญญาดั้งเดิม สิ่งนี้จำเป็นต้องมีการจัดสรรทรัพยากรเพื่อสร้างขีดความสามารถให้ชุมชนท้องถิ่นสามารถสร้างสรรค์นวัตกรรมตามเงื่อนไขของตนเอง และส่งเสริมวัฒนธรรมของการทดลองและเรียนรู้ที่หยั่งรากลึกในบริบทท้องถิ่น

นวัตกรรมสามารถจำแนกได้หลายประเภท ซึ่งแต่ละประเภทมีความสำคัญต่อการพัฒนาท้องถิ่น

นวัตกรรมเทคโนโลยี (Technological Innovation) เกิดขึ้นเมื่อมีการได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์หรือบริการจากกระบวนการใหม่ ๆ หรือแหล่งจัดหาใหม่ ๆ (Wellspring Blog, 2025)

นวัตกรรมทางสังคม (Social Innovation) มุ่งเน้นการค้นหาวิธีใหม่ ๆ ในการตอบสนองความต้องการทางสังคม พร้อมทั้งเพิ่มขีดความสามารถของสังคมในการดำเนินการ นวัตกรรมทางสังคมเป็นทางเลือก





แทนแนวทางการพัฒนาที่เน้นเศรษฐกิจและเทคโนโลยี โดยเน้นย้ำถึงบทบาทของมนุษย์และการเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนท้องถิ่นและพลเมืองให้มีส่วนร่วมอย่างแข็งขันในการเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อมของตน (Nyseth & Hamdouch, 2019)

นวัตกรรมเชิงนโยบาย (Policy Innovation) การนำเสนอและการนำแนวคิด กลยุทธ์ หรือแนวปฏิบัติใหม่ ๆ มาใช้ในเวทีนโยบายสาธารณะ โดยมีเป้าหมายเพื่อแก้ไขปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ หรือสิ่งแวดล้อมที่เฉพาะเจาะจง (Fiveable, 2025)

นวัตกรรมองค์กร/สถาบัน (Organizational/Institutional Innovation) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงในกฎเกณฑ์และโครงสร้างที่ควบคุมปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม (MDPI, 2025)

นอกจากนี้ ยังมีประเภทอื่น ๆ เช่น นวัตกรรมแบบก้าวกระโดด (Disruptive innovation) นวัตกรรมแบบค่อยเป็นค่อยไป (Incremental innovation) นวัตกรรมกระบวนการ (Process innovation) นวัตกรรมบริการ (Service innovation) นวัตกรรมโมเดลธุรกิจ (Business model innovation) นวัตกรรมเชิงรุก (Radical innovation) และนวัตกรรมที่ยั่งยืน (Sustaining innovation)

สรุป จากข้อมูลดังกล่าวสามารถสรุปได้ดังนี้ 1. การพัฒนาท้องถิ่นคือกระบวนการสร้างความสามารถของพื้นที่เพื่อยกระดับเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และความเข้มแข็งของชุมชน โดยไม่ได้จำกัดแค่การสร้างงาน แต่รวมถึงความร่วมมือและความภาคภูมิใจในชุมชนด้วย 2. แนวทางพัฒนาท้องถิ่นต้องมองทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ใช้ประโยชน์จากสินทรัพย์ในพื้นที่ เช่น ระบบทักษะ โครงสร้างอุตสาหกรรม รวมถึงโครงสร้างพื้นฐานเชิงสังคมอย่างผู้นำและทุนทางสังคม 3. ความสำเร็จของนโยบายท้องถิ่นขึ้นอยู่กับความเข้มแข็งของผู้นำและทุนทางสังคม ที่ช่วยสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือในชุมชน มิฉะนั้นแม้มีทรัพยากรมากก็อาจล้มเหลวได้ 4. นวัตกรรมท้องถิ่นหมายถึงการคิดค้นวิธีใหม่ที่เหมาะสมกับบริบทและความรู้พื้นถิ่น เพื่อแก้ปัญหาและสร้างโซลูชันที่ยั่งยืน เพิ่มความเป็นเจ้าของและศักยภาพของชุมชน 5. นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาท้องถิ่นมีหลายประเภท เช่น เทคโนโลยี สังคม นโยบาย องค์กร รวมถึงรูปแบบอื่น ๆ ซึ่งทั้งหมดมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างศักยภาพและความยั่งยืนของการพัฒนา

กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การทำความเข้าใจการพัฒนาท้องถิ่นผ่านเลนส์ของนวัตกรรมต้องอาศัยกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่หลากหลาย ซึ่งช่วยอธิบายพลวัตของการเปลี่ยนแปลงและการปรับตัวในระดับพื้นที่

ทฤษฎีระบบนวัตกรรม (Innovation Systems Theories: National, Regional, Territorial)

ระบบนวัตกรรมแห่งชาติ (National Innovation System - NIS) ถูกมองว่าเป็นชุดของสถาบันที่ร่วมกันและแยกกันมีส่วนร่วมในการพัฒนาและเผยแพร่เทคโนโลยีใหม่ ๆ โดยใช้เป็นเครื่องมือในการวิเคราะห์นโยบายระดับชาติ ในบริบทของประเทศกำลังพัฒนา ทฤษฎีระบบนวัตกรรมมักมุ่งเน้นไปที่ปัจจัย “ผู้มาใหม่” (Latecomer) ในกระบวนการนวัตกรรม ซึ่งหมายถึงการเรียนรู้และปรับตัวจากประเทศที่พัฒนาแล้ว เพื่อตามให้ทันประเทศที่พัฒนาแล้ว นอกจากนี้ ยังมีแนวคิด “นวัตกรรมเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น” (Innovation for Local Economic Development - ILED) ซึ่งเป็นกรอบการจัดระเบียบเศรษฐกิจท้องถิ่นรอบระบบนวัตกรรมท้องถิ่น โดยเน้นการนำโซลูชันที่มาจากระบบนวัตกรรมท้องถิ่นมาใช้ในการพัฒนาที่ยั่งยืนและครอบคลุม

การปรับใช้ทฤษฎีระบบนวัตกรรมในบริบทท้องถิ่นและประเทศกำลังพัฒนาเผยให้เห็นถึงความจำเป็นในการทำความเข้าใจพลวัตของนวัตกรรมในระดับที่ละเอียดอ่อนยิ่งขึ้น แนวคิด NIS แบบดั้งเดิมมักเป็นกรอบแนวคิดระดับมหภาค อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นของ “ระบบนวัตกรรมท้องถิ่น” และ “การพัฒนาเชิงพื้นที่”





(territorial development) (Andre Torre, 2025) ได้ขยายมุมมองเชิงระบบนี้ไปสู่ระดับจุลภาคมากขึ้น ซึ่งเน้นถึงความสำคัญของสินทรัพย์และความสัมพันธ์เฉพาะในพื้นที่นั้น ๆ มุมมอง “ผู้มาใหม่” ชี้ให้เห็นว่านวัตกรรมในบริบทกำลังพัฒนามักเกี่ยวข้องกับการปรับตัว การผสมผสาน และการปรับปรุงความรู้และเทคโนโลยีที่มีอยู่ให้ดีขึ้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น มากกว่าที่จะเป็นการประดิษฐ์คิดค้นสิ่งใหม่ทั้งหมดเพียงอย่างเดียว การพิจารณานี้บ่งชี้ว่าสำหรับการพัฒนาท้องถิ่น จุดเน้นจะเปลี่ยนจากการกำหนดนโยบายนวัตกรรมระดับชาติแบบบนลงล่าง ไปสู่การทำความเข้าใจและส่งเสริมระบบนิเวศนวัตกรรมที่มีลักษณะเฉพาะในระดับอนุภูมิภาค สิ่งนี้ต้องการนโยบายที่สนับสนุนการเรียนรู้ การปรับตัว และกลไกการเผยแพร่ในท้องถิ่น โดยตระหนักว่านวัตกรรมท้องถิ่นอาจไม่ใช่สิ่งใหม่ของโลกเสมอไปแต่เป็นสิ่งใหม่สำหรับบริบทท้องถิ่น นอกจากนี้ยังเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของนักแสดงและสถาบันในท้องถิ่นในการอำนวยความสะดวกในกระบวนการปรับตัวนี้ ดังนั้นผู้กำหนดนโยบายควรออกแบบกลยุทธ์นวัตกรรมที่รับรู้ถึงลักษณะเฉพาะของระบบนวัตกรรมท้องถิ่น โดยเฉพาะในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งหมายถึงการส่งเสริมขีดความสามารถในการดูดซับความรู้ในท้องถิ่น การส่งเสริมความเชื่อมโยงทั้งในแนวดิ่งและแนวนอนภายในระบบนิเวศนวัตกรรม และการสนับสนุนกลไกสำหรับการถ่ายทอดความรู้และการปรับตัวที่ปรับให้เข้ากับเงื่อนไขและความสามารถของท้องถิ่น

ทฤษฎีการพัฒนาจากภายใน (Endogenous Development Theory)

ทฤษฎีการพัฒนาจากภายในเน้นการใช้ทรัพยากรท้องถิ่น ระบบความรู้ และกลยุทธ์ที่ขับเคลื่อนโดยชุมชน (Abdallah, 2025) ทฤษฎีนี้ท้าทายแนวทางแบบบนลงล่างของทฤษฎีการพัฒนาหลัก และเรียกร้องให้มีการวางแผนจากล่างขึ้นบนที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบททางวัฒนธรรมของท้องถิ่น การเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน (Institutional Change) เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาเศรษฐกิจจากภายใน การปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขใหม่ช่วยให้องค์กรสร้างข้อตกลง ค่าขายได้อย่างมีประสิทธิภาพ และลดต้นทุนการทำธุรกรรม ซึ่งช่วยส่งเสริมการเป็นผู้ประกอบการและความร่วมมือ รวมถึงกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ บรรทัดฐานที่ไม่เป็นทางการ และความเชื่อร่วมกัน ซึ่งชี้นำพฤติกรรมของมนุษย์และลดความไม่แน่นอน

การที่ทฤษฎีการพัฒนาจากภายในเน้นย้ำถึงบทบาทสำคัญของปัจจัยเชิงสถาบันและวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนการพัฒนา แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาไม่ได้เป็นเพียงเรื่องของปัจจัยทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวข้องกับกรอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นรากฐานที่ช่วยส่งเสริมหรือขัดขวางนวัตกรรมและความร่วมมือ การเปลี่ยนแปลงเชิงสถาบัน ซึ่งรวมถึงกฎเกณฑ์อย่างเป็นทางการ บรรทัดฐานที่ไม่เป็นทางการ และความเชื่อร่วมกันมีบทบาทสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์และลดความไม่แน่นอนในการปฏิสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและสังคม เมื่อสถาบันเหล่านี้สามารถปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขใหม่ ๆ ได้ จะช่วยให้องค์กรสามารถสร้างข้อตกลง ค่าขายได้อย่างมีประสิทธิภาพและลดต้นทุนการทำธุรกรรม ซึ่งส่งผลต่อการเป็นผู้ประกอบการและความร่วมมือ ดังนั้น การทำความเข้าใจและส่งเสริมการพัฒนาจากภายในจึงจำเป็นต้องพิจารณาองค์ประกอบทางสังคมและวัฒนธรรมที่ยังรากลึกเหล่านี้ นโยบายที่มุ่งส่งเสริมการพัฒนาจากภายในจึงควรให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างสถาบันท้องถิ่น การส่งเสริมค่านิยมทางวัฒนธรรมที่สนับสนุนการทำงานร่วมกันและความเสี่ยง และการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการปรับตัวจากภายในชุมชนเอง

ทฤษฎีการพัฒนาชุมชน (Community Development Theories) ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนให้กรอบแนวคิดสำหรับการทำความเข้าใจและส่งเสริมการเปลี่ยนแปลงในระดับท้องถิ่น โดยเน้นที่การดำเนินการร่วมกันและการสร้างขีดความสามารถเพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน ทฤษฎีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการทำงานของชุมชนมีหลายแนวคิด (Lewis, 2025) เช่น





ทฤษฎีความขัดแย้ง (Conflict Theory) เชื่อว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากความขัดแย้งระหว่างผลประโยชน์ที่แข่งขันกัน โดยมักจะเกิดขึ้นตามชนชั้น เชื้อชาติ หรือเพศ และเน้นบทบาทของการต่อสู้แย่งชิงอำนาจและความไม่เท่าเทียมในการส่งเสริมการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) มองว่าสังคมเป็นระบบที่ซับซ้อนซึ่งส่วนต่าง ๆ ทำงานร่วมกันเพื่อส่งเสริมความเป็นปึกแผ่นและความมั่นคง การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นเมื่อระบบสังคมพยายามสร้างสมดุลและปรับตัวเข้ากับเงื่อนไขใหม่ ๆ

ทฤษฎีการสร้างสรรคทางสังคม (Social Constructionism) เชื่อว่าเป็นจริงถูกสร้างขึ้นผ่านปฏิสัมพันธ์ทางสังคมและความหมายร่วมกัน การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลงในการรับรู้ร่วมกัน บรรทัดฐาน และค่านิยม

ทฤษฎีวิวัฒนาการ (Evolutionary Theory) เสนอว่าสังคมพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปจากรูปแบบที่เรียบง่ายไปสู่รูปแบบที่ซับซ้อนมากขึ้น โดยเน้นการเปลี่ยนแปลงแบบค่อยเป็นค่อยไปผ่านการปรับตัวและนวัตกรรม

ทฤษฎีความทันสมัย (Modernization Theory) เชื่อว่าการพัฒนาและความก้าวหน้าเกิดขึ้นได้จากการนำรูปแบบความทันสมัยแบบตะวันตกมาใช้ รวมถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมและประชาธิปไตย โดยเน้นการเปลี่ยนผ่านจากสังคมดั้งเดิมไปสู่สังคมสมัยใหม่

ทฤษฎีพึ่งพิง (Dependency Theory) แยกกับทฤษฎีความทันสมัย โดยเชื่อว่าความด้อยพัฒนาในบางประเทศเกิดจากการพึ่งพาประเทศที่พัฒนาแล้ว และเน้นความสำคัญของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเพื่อส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่น

ทฤษฎีวิพากษ์ (Critical Theory) มุ่งเน้นการวิพากษ์และเปลี่ยนแปลงสังคมโดยรวม เพื่อลดการกดขี่และเพิ่มเสรีภาพและความยุติธรรม

ทฤษฎีสตรีนิยม (Feminist Theory) ตรวจสอบความไม่เท่าเทียมทางเพศในสังคมและสนับสนุนความเท่าเทียมทางเพศและการเสริมสร้างศักยภาพของผู้หญิง

ทฤษฎีนิเวศวิทยา (Ecological Theory) พิจารณาว่าปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อมมีปฏิสัมพันธ์กับระบบสังคมอย่างไรเพื่อส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลง โดยเน้นความเชื่อมโยงระหว่างสังคมมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และสนับสนุนแนวทางการพัฒนาที่ยั่งยืน

สรุป การที่ทฤษฎีการพัฒนาชุมชนมีลักษณะหลากหลายและครอบคลุมหลายมิติ แสดงให้เห็นว่าการพัฒนาชุมชนที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยแนวทางที่บูรณาการและมีส่วนร่วม การนำทฤษฎีทางสังคมที่หลากหลายมาประยุกต์ใช้ช่วยให้สามารถทำความเข้าใจพลวัตของชุมชนได้อย่างลึกซึ้งยิ่งขึ้น ซึ่งเน้นว่าการแทรกแซงที่มีประสิทธิผลจำเป็นต้องเป็นแบบองค์รวมและเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย การพัฒนาชุมชนมักเกี่ยวข้องกับการสร้างขีดความสามารถที่มองไม่เห็นได้ง่ายเพื่อปรับปรุงชุมชน การสร้างความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่าง ๆ เช่น สมาชิกชุมชน องค์กร และสถาบัน ก็เป็นสิ่งสำคัญในการสนับสนุนเป้าหมายร่วมกัน

กลยุทธ์และแนวทางใหม่ในการพัฒนาท้องถิ่น

การพัฒนาท้องถิ่นในยุคปัจจุบันต้องอาศัยกลยุทธ์และแนวทางใหม่ ๆ ที่เน้นการปรับตัว การบูรณาการ และการใช้ประโยชน์จากนวัตกรรมเพื่อสร้างความยั่งยืนและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นสำหรับทุกคน

การสร้างความร่วมมือและเครือข่าย (Fostering Collaboration and Networks) ความร่วมมือที่มีประสิทธิภาพเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการนำกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่นไปปฏิบัติ การระดมและการรวมตัวของ





ตัวแทนการเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องทั้งหมดเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งรวมถึงหน่วยงานภาครัฐ ภาคธุรกิจ และผู้อยู่อาศัย ในชุมชน การทำงานร่วมกันระหว่างภาคส่วนต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ภาคเอกชน หรือภาคประชาสังคม จะช่วยให้เกิดการแบ่งปันทรัพยากร ความเชี่ยวชาญที่หลากหลาย และเพิ่มความชอบธรรมให้กับนโยบาย นอกจากนี้ ความร่วมมือด้านนวัตกรรมระหว่างมหาวิทยาลัยและหน่วยงานภาครัฐในท้องถิ่นยังเป็นแนวทางที่มีศักยภาพในการเพิ่มขีดความสามารถด้านนวัตกรรมของภาครัฐ การลงทุนในความร่วมมือเหล่านี้สามารถลดต้นทุนการทำธุรกรรมและส่งเสริมการพัฒนาของระบบนิเวศนวัตกรรมที่ยั่งยืน

การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน (Promoting Community Participation) การมีส่วนร่วมของชุมชนเป็นรากฐานสำคัญของความสำเร็จของแผนพัฒนาใด ๆ เมื่อผู้อยู่อาศัยได้รับเชิญให้มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นและกำหนดทิศทางความพยายามในการตอบสนองความต้องการของตน พวกเขามักจะยอมรับข้อเสนอการพัฒนามากขึ้น การใช้เครือข่ายความรู้ท้องถิ่นในการสร้างและดำเนินแผนพัฒนาสามารถเสริมสร้างความสามัคคีและความมีชีวิตชีวาของชุมชนได้ วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมที่หลากหลายเป็นสิ่งจำเป็น เช่น การประเมินชุมชน การจัดเวทีสาธารณะ การใช้แพลตฟอร์มดิจิทัลเพื่อรับฟังความคิดเห็น และการเชิญชวนแบบเผชิญหน้า เพื่อให้แน่ใจว่าทุกเสียงในชุมชนได้รับการรับฟังและมีส่วนร่วมในการสร้างความเข้าใจร่วมกัน การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research - PAR) ก็เป็นอีกหนึ่งวิธีการที่สำคัญในการระบุความต้องการของชุมชนและพัฒนากลยุทธ์ที่นำไปปฏิบัติได้จริง

การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล (Application of Digital Technology) เทคโนโลยีดิจิทัลที่ทันสมัย รวมถึงปัญญาประดิษฐ์ (AI) การวิเคราะห์ข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data Analytics) คลาวด์คอมพิวติ้ง (Cloud Computing) และอินเทอร์เน็ตของสรรพสิ่ง (IoT) มีศักยภาพในการเปลี่ยนแปลงเพื่อส่งเสริมการพัฒนาที่ยั่งยืนในมิติต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม ประโยชน์ของการนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาใช้รวมถึง การช่วยในการตัดสินใจที่มีข้อมูลมากขึ้น การปรับปรุงการจัดการทรัพยากรผ่านการติดตามและระบบอัตโนมัติแบบเรียลไทม์ การส่งเสริมการเชื่อมต่อและการสื่อสารระหว่างผู้คน และการเพิ่มขีดความสามารถของมนุษย์ผ่านการเข้าถึงข้อมูลและทรัพยากรทางการศึกษา แนวคิดเมืองดิจิทัลเชิงกลยุทธ์ (Strategic Digital City) ได้รับการยอมรับว่าเป็นเครื่องมือการวางแผนแบบมีส่วนร่วมที่ช่วยให้เทศบาลสามารถรับมือกับความซับซ้อนของการบริหารจัดการเมืองร่วมสมัยผ่านการออกแบบเชิงกลยุทธ์ที่ครอบคลุมและใช้ข้อมูลเป็นพื้นฐาน พร้อมด้วยกลยุทธ์ที่ยั่งยืน (Rezende, 2025)

การพัฒนาที่ยั่งยืนและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Sustainable Development and Climate Change Adaptation) การบูรณาการแนวคิดความยั่งยืนเข้าสู่แกนหลักของการพัฒนาท้องถิ่นเป็นสิ่งสำคัญ โดยสอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ของสหประชาชาติ โดยเฉพาะเป้าหมายที่ 11 เมืองและชุมชนที่ยั่งยืน และเป้าหมายที่ 17 ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน กลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาที่ยั่งยืนรวมถึงการลงทุนในพลังงานหมุนเวียน การปรับปรุงระบบขนส่งสาธารณะ การส่งเสริมเศรษฐกิจหมุนเวียน การอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพ การพัฒนาพื้นที่ใช้สอยแบบผสมผสาน และการส่งเสริมจริยธรรมด้านสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ ความยืดหยุ่น (Resilience) ยังเป็นมุมมองใหม่ที่สำคัญในการพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน การประเมินผลกระทบด้านสิ่งแวดล้อมเชิงกลยุทธ์ (Strategic Environmental Assessment - SEA) เป็นกระบวนการที่จำเป็นในการเตรียมแผนและโครงการท้องถิ่น เพื่อให้มั่นใจว่ามีการบูรณาการข้อพิจารณาด้านสิ่งแวดล้อมเข้ากับการวางแผนอย่างเหมาะสม

สรุป การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืนต้องให้ความสำคัญกับการสร้างขีดความสามารถและทุนมนุษย์ในพื้นที่ ผู้นำและผู้กำหนดนโยบายในท้องถิ่นจำเป็นต้องกระจายความหลากหลายทางเศรษฐกิจในท้องถิ่น โดยการสร้างนวัตกรรมที่สามารถถ่ายทอดได้ เพิ่มศักยภาพในความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ และเก็บเกี่ยว





ผลประโยชน์จากการบูรณาการเข้ากับห่วงโซ่คุณค่าระดับโลก การพัฒนาทุนมนุษย์เชิงสร้างสรรค์เป็นองค์ประกอบสำคัญของกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่น ซึ่งรวมถึงการส่งเสริมแนวทางที่สร้างสรรค์ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทดลอง และการผสมผสานความรู้และสมรรถนะที่มีอยู่ นอกจากนี้ การศึกษาที่เน้นการเป็นผู้ประกอบการและการฝึกอบรมผู้ประกอบการที่แข็งแกร่งยังเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับการส่งเสริมการเติบโตของธุรกิจใหม่ ๆ และนวัตกรรมในท้องถิ่น

สรุป

การพัฒนาท้องถิ่นในยุคปัจจุบันเป็นกระบวนการที่ซับซ้อนและมีพลวัต ซึ่งได้รับอิทธิพลอย่างมากจากนวัตกรรมและกลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่ตอบสนองต่อบริบททางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป การวิเคราะห์นี้ได้เน้นย้ำว่าการพัฒนาท้องถิ่นที่ประสบความสำเร็จนั้นไม่เพียงแต่เกี่ยวข้องกับการเติบโตทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น การมีส่วนร่วมทางสังคม และการเสริมสร้างทุนทางสังคมและภาวะผู้นำในท้องถิ่น นวัตกรรมท้องถิ่นไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การนำเทคโนโลยีจากภายนอกมาใช้ แต่เป็นกระบวนการสร้างสรรค์ที่ยังรากลึกในบริบทและสินทรัพย์เฉพาะของชุมชน โดยใช้ประโยชน์จากความรู้พื้นถิ่นและส่งเสริมการมีส่วนร่วมจากฐานราก กรอบแนวคิดเช่น ระบบนวัตกรรมท้องถิ่นและการพัฒนาจากภายในได้ให้มุมมองที่สำคัญในการทำความเข้าใจว่านวัตกรรมสามารถขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงในระดับพื้นที่ได้อย่างไร โดยเน้นบทบาทสำคัญของสถาบันและวัฒนธรรมในการส่งเสริมความร่วมมือและการเป็นผู้ประกอบการ

กลยุทธ์ใหม่ ๆ ที่จำเป็นสำหรับการพัฒนาท้องถิ่น ได้แก่ การสร้างความร่วมมือและเครือข่ายที่แข็งแกร่งระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงผ่านวิธีการที่หลากหลาย การประยุกต์ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโอกาสใหม่ ๆ การบูรณาการหลักการพัฒที่ยั่งยืนและการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเข้ากับการวางแผนท้องถิ่น และการลงทุนในการสร้างขีดความสามารถและพัฒนาทุนมนุษย์ในท้องถิ่น อย่างไรก็ตาม การดำเนินงานเหล่านี้ยังคงเผชิญกับความท้าทาย เช่น ความซับซ้อนของสถานการณ์ ความขัดแย้งทางผลประโยชน์ การต่อต้านจากระบบราชการ และข้อจำกัดด้านทรัพยากร แนวโน้มในอนาคตชี้ให้เห็นถึงการเติบโตของเศรษฐกิจฐานความรู้ การให้ความสำคัญกับความยั่งยืนและระบบนิเวศนวัตกรรมที่ครอบคลุม และการเปลี่ยนแปลงทางดิจิทัลที่รวดเร็ว

การประเมินผลกระทบและการวัดผลที่ครอบคลุมและหลายมิติเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้จากประสบการณ์ ปรับปรุงโครงการ และแสดงให้เห็นถึงคุณค่าของการดำเนินงาน การใช้กรอบการประเมินที่ผสมผสานทั้งข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ และการพิจารณาผลลัพธ์ในระยะยาว จะช่วยให้ผู้กำหนดนโยบายสามารถตัดสินใจได้อย่างมีข้อมูลและปรับกลยุทธ์ให้เหมาะสมกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendations)

จากผลการวิเคราะห์ข้างต้น มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญสำหรับการส่งเสริมการพัฒนาท้องถิ่นที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมและยั่งยืน ดังนี้

- 1. พัฒนานโยบายส่งเสริมนวัตกรรมแบบองค์รวม** ควรพัฒนานโยบายที่ส่งเสริมทั้งนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางสังคม โดยตระหนักถึงบริบทท้องถิ่นและความรู้พื้นถิ่นเป็นสำคัญ นโยบายเหล่านี้ควรสนับสนุนความคิดริเริ่มจากฐานรากและกระบวนการสร้างสรรค์ที่มาจากชุมชนเอง เพื่อให้เกิดความเป็นเจ้าของและความยั่งยืนของผลลัพธ์





2. เสริมสร้างขีดความสามารถและทุนมนุษย์ในท้องถิ่น ลงทุนในการศึกษา การพัฒนาทักษะ และการฝึกอบรมผู้ประกอบการที่ปรับให้เข้ากับความต้องการและศักยภาพเฉพาะของแต่ละท้องถิ่น สิ่งนี้รวมถึงการส่งเสริมวัฒนธรรมการเรียนรู้ตลอดชีวิตและการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการทดลองและความคิดสร้างสรรค์

3. สร้างกลไกความร่วมมือแบบมีส่วนร่วมที่เข้มแข็ง จัดตั้งแพลตฟอร์มและกลไกที่ส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้มีส่วนได้ส่วนเสียที่หลากหลาย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา และภาคประชาสังคม ควรให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงในทุกขั้นตอนของการวางแผนและดำเนินงาน เพื่อให้แน่ใจว่านโยบายและโครงการตอบสนองความต้องการที่แท้จริงและได้รับการสนับสนุนจากคนในพื้นที่

4. ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างชาญฉลาดและครอบคลุม บูรณาการโซลูชันดิจิทัลเข้ากับการบริหารจัดการท้องถิ่น การให้บริการสาธารณะ และการจัดการทรัพยากร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและสร้างโอกาสใหม่ ๆ ขณะเดียวกัน ต้องให้ความสำคัญกับการลดช่องว่างทางดิจิทัลและสร้างความมั่นใจว่าเทคโนโลยีเป็นเครื่องมือที่ส่งเสริมการเข้าถึงและเท่าเทียมสำหรับทุกคน

5. บูรณาการเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืนเข้ากับการวางแผนท้องถิ่น ผังรากเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) เข้าไปในแผนและกลยุทธ์การพัฒนาท้องถิ่น โดยมุ่งเน้นที่ความยืดหยุ่นทางสิ่งแวดล้อม ความเท่าเทียมทางสังคม และการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ครอบคลุม สิ่งนี้ต้องอาศัยแนวทางแบบองค์รวมที่พิจารณามิติทางเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป

6. พัฒนารอบการประเมินผลที่แข็งแกร่งและต่อเนื่อง สร้างและนำกรอบการประเมินผลกระทบที่แข็งแกร่งและหลายมิติมาใช้ ซึ่งไม่เพียงแต่วัดผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังรวมถึงผลกระทบทางสังคมและสิ่งแวดล้อมด้วย การประเมินผลควรเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่ส่งเสริมการเรียนรู้ขององค์กรและการปรับปรุงกลยุทธ์อย่างสม่ำเสมอ

การนำข้อเสนอแนะเหล่านี้ไปปฏิบัติจะช่วยให้การพัฒนาท้องถิ่นสามารถก้าวข้ามความท้าทายในปัจจุบันและสร้างอนาคตที่ยั่งยืนและเจริญรุ่งเรืองสำหรับชุมชนทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

- Abdallah, H. (2025). Endogenous Development in Practice: A Theoretical Exploration of Development Planning Principles in Ghana's Experience. *International Journal of Arts and Social Science*, 8(5), 1-16.
- Andre Torre. (2025). Territorial innovations of all kinds (technological, organisational, social, institutional) are based on a deep understanding of the territory. Retrieved May 21, 2025, from: <https://www.andre-torre.com/pdf/PDFpub515N1.pdf>.
- Nyseth, T. & Hamdouch, A. (2019). The Transformative Power of Social Innovation in Urban Planning and Local Development. *Urban Planning*, 4(1), 1-6.
- Fiveable. (2025). Policy Innovation. Retrieved May 21, 2025, from: <https://library.fiveable.me/key-terms/introduction-to-public-policy/policy-innovation>.
- Gómez, M. I. & Amornbunchornvej, C. (2024). Regional and spatial dependence of poverty factors in Thailand, and its use into Bayesian hierarchical regression analysis. Retrieved May 21, 2025, from: <https://arxiv.org/abs/2408.09760>





- Hoffecker, E. (2018). Local Innovation: What it is and why it matters for developing economies. Retrieved May 21, 2025, from: <https://d-lab.mit.edu/resources/publications/local-innovation-what-it-and-why-it-matters-developing-economies-ndir>.
- Kisman, Z.A. & Tasar, I. (2015). The Key Elements of Local Development. *Procedia Economics and Finance*, 15(2014), 1689–1696. DOI:10.1016/S2212-5671(14)00642-X
- Lewis, A. (2025). Theories of Social Change and Community Development. Retrieved May 21, 2025, from: <https://umsystem.pressbooks.pub/aswbprep/chapter/theories-of-social-change-and-community-development/>.
- Mulgan, G. (2019). *Social Innovation: How Societies Find the Power to Change*. Bristol: Policy Press.
- OECD. (2025). Local development. Retrieved May 21, 2025, from: <https://www.oecd.org/en/topics/local-development.html>.
- Prolinnova. (2009). Local Innovation and Participatory Innovation Development. Retrieved May 20, 2025, from: https://prolinnova.net/wp-content/files/documents/resources/working_paper/73237_working_paper_30_li_and_pid.pdf.
- Pumkaew, D., & Chamrap, W. (2019). Local Finance: Financial Resources Problem in Thailand. *Journal of Governance and Political Social UMA*, 7(2), 148-159.
- Rezende, D. A. (2025). Sustainable City Strategies for Strategic Digital City Project in the Sustainable Development Goals (SDGs) Context. Retrieved May 21, 2025, from: <https://www.mdpi.com/2073-445X/14/6/1195>.
- Wellspring Blog. (2025). The 25 Types of Innovation Dominating R&D Today. Retrieved May 20, from: <https://www.wellspring.com/blog/types-of-innovation>.

